

IV
BESZÁMOLÓK

BESZÁMOLÓ AZ INTÉZET 1991–92. ÉVI TEVÉKENYSÉGÉRŐL

A Történelmi Igazságtétel Bizottsága (TIB) már 1988. évi alapító nyilatkozatában aláhúzta, hogy sürgősen el kell kezdeni a forradalom történetének torzítatlan tudományos kutatását: hamarosan létre is jött a TIB történelmi szekciója, a későbbi dokumentációs és kutató csoport magja. 1989 májusában a Nyilvánosság Klub, a Hajnal István Kör és a TIB közös rendezvényének résztvevői elhatározták az 1959 és 1963 között Brüsszelben működött Nagy Imre Politikatudományi Intézet hazai újraindítását. Nagy Imre és mártírtársai temetésén, 1989. június 16-án, Király Béla bejelentette az intézet „hazahozatalát” és a másnap életre hívott ideiglenes kuratórium megkezdte az előkészítő munkát. 1990. március 1-jén a bíróság bejegyezte Az 1956-os Magyar Forradalom Történetének Dokumentációs és Kutató Intézetét, mint jogi személyt, s a hozzá tartozó alapítványt. Abban az évben megjelent az Intézet első kiadványa: a még illegálisan, az intézet későbbi munkatársai által készített (s 1986-ban szamizdatként, majd 1987-ben Párizsban publikált) kronológia és bibliográfia immár szabadon terjesztett, bővített és javított kiadása. Kosáry Domokos kezdeményezésére, az ideiglenes kuratórium előterjesztése alapján a Magyar Tudományos Akadémia II. Osztályának határozatára 1991. március 16-án létrejött Az 1956-os Magyar Forradalom Történetének Akadémiai Dokumentációs és Kutatóhelye.

MÁSFÉL ESZTENDŐ KRÓNIKÁJA

Az intézet két részlege 1991 tavaszán kezdte meg a rendszeres munkát. Ekkor költözött be a TIB-bel együtt a Budapest, V. ker. Zoltán utca 16. sz. alatti helyiségeibe az akkor már hat éve működő Oral History Archivum (OHA) és ugyanott kapott helyet a könyvtár és a dokumentáció is. Az MTA kihelyezett kutatóhelyeként létrehozott és az Országos Széchényi Könyvtár szervezetéhez kapcsolt akadémiai kutatócsoport jelenleg az MTA Országház utcai épületének II. emeletén, a Jogtudományi Intézettől bérelt szobákban működik.

Az intézet szakmai irányítását nemzetközi kuratórium látja el. A testület örökös elnöke Heltai György, a brüsszeli Nagy Imre Intézet egykori igazgatója, társelnökei Benda Kálmán, Kende Péter és Király Béla. A kuratórium tagjai: Andorka Rudolf, szociológus (Budapest), Federigo Argentieri, történész (Róma), Bácskai Vera, történész (Budapest), Für Lajos, történész (Budapest),

Gosztonyi Péter, történész (Bern), Jónás Pál, közgazda (Albuquerque), Juhász Gyula, történész (Budapest), Bill Lomax, történész (Nottingham), Méray Tibor, újságíró (Párizs), Molnár Miklós, történész (Bern), Nagy Ernő, könyv- és lapkiadó (Giromagny), Nagy Gáspár, költő (Budapest), Szabad György, történész (Budapest), Szabó Miklós, történész (Budapest), Varga János, levéltáros, történész (Budapest), Varga László, történész (Budapest), Tóth Lajos, jogász (Budapest), Vásárhelyi Miklós, sajtótörténész, dramaturg (Budapest), Vitányi Iván, szociológus (Budapest). Az intézet igazgatója Litván György, ügyvezető igazgatója Hegedűs B. András, tudományos titkára Békés Csaba; az OHA vezetője Kozák Gyula. Az intézet munkájába fél- vagy egész állásban, illetve kutatási megbízásokkal bekapcsolódott Bak János mint tudományos tanácsadó, Eörsi László, Kenedi János, Molnár Adrienne, Rainer M. János, Standeisky Éva, Valuch Tibor és Weeber Tibor mint tudományos munkatárs, illetve főmunkatárs, valamint Pesti Ernő és Lux Zoltán mint a könyvtár, illetve az adatbank munkatársa. A kutatóhely és az OHA munkatársai kéthetente rendszeresen megtartott intézeti értekezleten vitatják meg a kutatási problémákat, alkalmanként meghívott előadók részvételével. Az első év témái között szerepeltek (néhány, a jelen Evkönyvben megjelent tanulmány műhelyvitáján kívül) a periratok kutatásának módszertani és elvi kérdései, a levéltári kutatások helyzete, 1956 és a hadsereg problémái, az ötvenes évek irodalompolitikája, a forradalom irodalmi vetülete stb.

Munkánk anyagi alapjai eddig biztosítva voltak. Az akadémiai, valamint a művelődési minisztériumi költségvetésen kívül az Intézet kiadásait fedezte a TIB 1991. évi országgyűlési támogatásának a kutatásra fordítandó hányada, az amerikai Committee for Danubian Research-nek (a National Endowment for Democracy erre a célra megítélt alapjából) a Történelmi Igazságtétel Alapítványon keresztül folyósított támogatása, az Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság jelentős hozzájárulása számítógépes rendszerünk kiépítéséhez, valamint a Soros Alapítvány céltámogatásai az OHA munkájához, a levéltári kutatásra és az 1991 júniusában megrendezett nemzetközi konferenciára. Az utóbbit (Molnár Miklós közvetítése révén) a svájci nemzeti kutatási alap is támogatta, amelytől 1956 nemzetközi összefüggéseinek kutatására is értékes segítséget kaptunk. Az Intézet egyes vállalkozásainak kiadásait az Országos Tudományos Kutatási Alap zsürije által megítélt összegekből is fedezhettük. Két forráskiadványunkat a „Kulturális és történelmi emlékeink feltárása, nyilvántartása és kiadása” kutatási főirány programtanácsa szubvencionálta. Itt kell köszönetet mondanunk az Országos Széchényi Könyvtárnak, mely szívesen bocsátott rendelkezésünkre tárolási és munkahelyet a Kézirattárban letétbe helyezett levéltári és OHA anyagokhoz.

Az intézet vezetői és munkatársai már az intézményes megalakulást megelőzően is részt vettek a forradalommal kapcsolatos tudományos rendezvényeken, így pl. Litván György és Varga László előadott a magyar történészek 1990. augusztusi 1956-os konferenciáján, Litván György az 1990. október 23-i párizsi tudományos megemlékezés előadója volt.

1991. március–május hónapban a TIB-bel karöltve előadás-sorozatot rendeztünk a forradalom története kutatásának módszereiről. Első jelentős önálló rendezvényünk az 1991. június 13–15-én „1956 helye a szovjet kommunizmus összeomlásában” címmel rendezett nemzetközi konferencia volt, melyen 13

országból 44 kutató, köztük több külföldi történész és politológus is részt vett, aki annak idején a brüsszeli intézettel is kapcsolatban volt, vitatta meg a magyar forradalom történelmi jelentőségét. (A konferencia jegyzőkönyve, magyar fordításban, hamarosan az érdeklődők rendelkezésére fog állni.) A konferencia sajtóvisszhangja, beleértve számos előadás szövegének megjelenését budapesti és vidéki újságokban és folyóiratokban, az intézet megalakulását széles körben ismertté tette. A konferencia után tartott első teljes kuratóriumi ülés jóváhagyta addigi munkánkat, kijelölte az intézet feladatait, s a munka folyamatos felügyeletével egy szűkebb igazgatótanácsot bízott meg, amelyben a társelnökön kívül Bácskai Vera, Juhász Gyula, Varga János és Vitányi Iván vesz részt. Ez a tanács azóta (1991 novemberében, 1992 áprilisában) többször is ülésezett, hogy megvitassa az esedékes problémákat.

1991 nyarán a Tankönyvkiadó felkérte az intézetet egy olyan „tankönyvpótló” mű elkészítésére, amelyből a középiskolás diákok a sok különböző, részleges, torzított vagy egyoldalú kiadvány helyett a kutatás mai állásának megfelelő képet kaphatnak az 1956-os forradalom előzményeiről, történetéről és utóéletéről. Ezzel a célkitűzéssel készült el a forradalomról és szabadságharcról szóló olvasókönyv, igen gyors munkában, az intézet munkatársainak és felkért szakembereknek a segítségével, a köztársaság elnökének előszavával. Már 1991 októberében bemutathattuk a könyvet, amely azóta, bár jelentős késéssel és az összeomlott terjesztőhálózat hibájából nem egyenletes terítésben, eljutott az iskolákba. Megjelenése után a miniszterelnök, az illetékes államtitkáron keresztül, köszönetét fejezte ki a szerzőknek, a lektornak és a kiadónak. A könyvet eddig, sajnos, több politikai és személyes indítású támadás, mint szakszerű kritika érte. Megszívlelendők azok a tanári kritikák, amelyek az olvasókönyv felhasználhatóságára vonatkoztak; mivel nem pótolhatja az 1945 utáni történelmet tárgyaló tankönyvet, az órákon nem közvetlenül „tanítható”, sokkal inkább tanterven kívüli olvasásra, szakköri munkára alkalmas. Tervezzük egy rövid videokazetta elkészítését, ami az anyagot könnyebben hozzáférhetővé tenné, de az olvasókönyv iskolai felhasználása továbbra is a pedagógusok leleményességétől és módszerbeli újítókészségétől fog függeni. Az iskolai oktatásra szolgáló anyagok készítéséhez nagy segítségünkre lesznek annak a felmérésnek az eredményei, amelyet szociológus kollégáink 1992 tavaszán kezdtek meg 1956 „képéről” a mai általános és középiskolás diákok körében. Ezt a vizsgálatot intézetünk megbízásából a Max Weber Alapítvány végzi, s remélhető, hogy az 1993–94-es tanév elejére publikálható eredményeket fog felmutatni. Itt jegyezzük meg, hogy az Atlanti Kutató és Kiadó valamint a Századvég Kiadó jóvoltából módunk volt könyvcsomagokat felajánlani minden iskolának az intézet kiadványaiból s más, 1956-ra vonatkozó munkákból. Mintegy 250 iskola jelentkezett ilyen ajándékcsoomagért; ugyanennyi csomag, sajnos, még mindig az intézet raktárában porosodik. Az olvasókönyv iránt nemzetközi érdeklődés is mutatkozott; a bécsi Passagen Kiadó 1993-ra tervezi egy átdolgozott és bővített német, a londoni Longman Higher Education Kiadó 1994-re egy angol változat kiadását.

1991 őszén az intézet több, más intézménnyel közösen rendezett konferencián vett részt. A Levéltárosok Országos Egyesületével közösen rendezett, igen sikeres zalaegerszegi megbeszélés elsősorban a forradalom és a megtorlás

dunántúli eseményeit vitatta meg; a kelet-magyarországi kutatókkal Debrecenben, a forradalom 32. évfordulóján tartott konferencián szintén a főváros és a vidék forradalmát hasonlították össze. Decemberben a Magyar–Lengyel Történész Vegyesbizottsággal karöltve tartott kétnapos nemzetközi tanácskozás a magyar és lengyel 56 kérdéseit tárgyalta, összehasonlító vizsgálatok keretében. Ezeknek a tanácskozásoknak az anyagából számos előadás, részben az 1991. júniusi konferencia szövegeivel együtt, könyv, illetve folyóirat-különszám formájában meg is jelent. 1991. november 12-én az intézet a Politikatörténeti Intézettel rendezett közös vitát, elsősorban ismeretek szembesítése céljából.

Az intézet részt vett a forradalom 32. évfordulójára, a Legújabbkori Történeti Múzeumban rendezett emlékkiállítás anyagainak összeállításában és kommentálásában. A vendégkönyv bejegyzései bizonyítják, hogy a kiállítás sok száz látogatója közül igen sokan itt ismerkedtek meg először 1956 hiteles történetével. A gyerekek, diákok és mások megjegyzései érdekes adalékokat szolgáltatottak a forradalommal kapcsolatos mai gondolatokról, elvárásokról, ellentmondásokról. Az iskolai felméréssel párhuzamosan, ezeknek a bejegyzéseknek az elemzésére is vissza fogunk térni.

Még 1991 tavaszán hozta létre az MTA Elnöke a Jelenkorkutató Bizottságot, melynek munkájában intézetünk igazgatója és ügyvezető igazgatója révén vesz részt. A bizottság megalakulása után intézetünk részletes tervet nyújtott be, elsősorban forrásközlések támogatására; e tervek megvalósítására 1992–93-ban lesz mód, a bizottság saját kiadványsorozatában. A Jelenkorkutató Bizottság fellépése a levéltárak megnyitása ügyében intézetünk munkáját is nagyban elősegítette.

1992 első félévében az intézet részt vett egy, a Budapesti Történeti Múzeumban megtartott előadásorozat rendezésében, amely elsősorban középiskolás diákoknak és tanároknak kívánt lehetőséget nyújtani a forradalom történetével kapcsolatos új kutatási eredmények megismerésére és a fő problémák megvitatására. Ennek utolsó előadásán hasznos vita volt az olvasókönyvről is.

Az intézet szervezeti és anyagi megerősödése, valamint a TIB 1992. március 28-i közgyűlése után az intézet és a bizottság munkája szétvált. A TIB elsősorban kegyeleti, kárpótlási és politikai feladatokat vállalt magára, míg az intézet a tudományos kutatásra, valamint a közép- és főiskolai oktatásra szorítkozik. Egymásnak és egymásért a jövőben felelősséggel nem tartoznak.

MUNKATERÜLETEK

Az intézet munkája lényegileg három, egymással összefüggő területen folyik. Az első a forradalom korszakára vonatkozó források feltárása, gyűjtése, rendszerezése és feldolgozása; a második a forradalom eddig fel nem tárt vonatkozásainak kutatása, s végül a kutatás eredményeinek (illetve a források és az iskolai, valamint iskolán kívüli oktatáshoz szükséges anyagok) publikálása.

A levéltárak megnyitása előtt, amikor a forradalom történetének tudományos kutatása nemcsak források hiányában, hanem a pártállam tilalmai miatt is legálisan lehetetlen volt, a szóbeli visszaemlékezések gyűjtése látszott a legfon-

tosabb és legsürgősebb feladatnak. Erre a célra alakult 1985-ben az Oral History Archivum, amely az intézetnek már megalakulásakor a legértékesebb és legeredményesebben működő részlege volt. A jelen Évkönyv 255–266. oldalán Kozák Gyula, az archívum vezetője mutatja be az OHA munkáját és eredményeit; a 267–290. oldalon közölt kivonatos jegyzék (Molnár Adrienne és Kőrösi Zsuzsanna munkája) az eddig elkészült 1956-ra vonatkozó interjúkat ismerteti. Az OHA állandóan bővíti a szóbeli források tárát; az elmúlt két esztendőben több mint száz hosszabb vagy rövidebb interjú készült, noha az intézeti közös munkába való bekapcsolódás és a korábban elkészült anyagok feldolgozásának előkészítése az új gyűjtést valamelyest lassította. Az OHA keretén kívül is folyt szóbeli emlékek gyűjtése, így pl. az intézet támogatásával Horváth Miklós Németországban keresett fel egykori katonákat, akik Maléter Pál életéről és tevékenységéről szolgáltak adalékokkal.

A hazai levéltári források feltárása az intézet megalakulásával egyidejűleg kezdődött, a Soros Alapítvány jelentékeny támogatásával, először nyolc megyében, majd a többi tizenegyben és a fővárosban is. Erről a vállalkozásról, intézetünk távlatilag is legfontosabb munkájáról Á. Varga László, a munka koordinátora számol be lentebb, a 291–295. oldalon. A levéltári anyagok rendezése és analitikus feltárása a következő évek feladata lesz. Erre a célra – valamint a már publikált anyagok hasonló módon hozzáférhetővé tétele érdekében – megkezdődött egy adatbank felállítása.

Az OMFB támogatásával az intézetnek módja volt egy jelentős számítógépparkot megfelelő programcsomagokkal felállítani, s munkatársaink kidolgoztak egy olyan adatbankprogramot, amelybe könyvészeti adatok (beleértve a videokazettákat), a sajtófigyelés, az irattári másolatok és az OHA interjúinak címszavai személyekre, helyekre, fontosabb 1956-os eseményekre és dátumokra visszakereshetően bevihetők. Reméljük, hogy a következő évben ez az adatbank olyan méretűvé és jellegűvé lesz fejleszhető, hogy társadalomtudósok és érdeklődő laikusok számára tájékoztatóul és kutatási kiindulópontul szolgálhat. Itt jegyezzük meg, hogy az intézet megkezdte egy specializált kézikönyv- és videotár gyűjtését és feldolgozását is. Nagy örömünkre szolgált, hogy Heltai György az intézetnek adományozta az egykori Nagy Imre Intézet megmaradt könyveit, és Molnár Miklós, a brüsszeli intézet egykori munkatársa szintén nekünk adta az 1956-os forradalom történetére vonatkozó magyar és idegen nyelvű könyveit. Mindkét adomány számos olyan munkát tartalmaz, amelyek eddig Magyarországon nem, vagy csak igen nehezen voltak megszerezhetőek.

Levéltári kutatásaink kiterjedtek külföldre is: Litván György amerikai, francia és izraeli, Molnár Miklós svájci és franciaországi, Békés Csaba angol, Tischler János lengyel, Hajdú Tibor cseh, B. Rainer Barth német és Hidas Péter kanadai levéltárakban kutatta a forradalom történetének dokumentumait. Munkájuk eredményeiről néhány közlemény már a jelen Évkönyvben is megjelenik. Mint ismeretes, 1991 tavaszán a Köztársaság Elnöke az intézetnek adta át az Indiai Köztársaság kormánya által összeállított iratokat India szerepéről a forradalom utáni kibontakozási kísérletekben. Noha ez az anyag levéltári kutatásokkal még kiegészítésre szorul, intézetünk a közeli jövőben tervezi feldolgozását.

Fontos feladatunknak tekintjük a forradalom után kivégzett vezetők és fegyveres felkelők sorsának kutatását s életútjuk, harcaik és szenvedéseik megörökítését. Elsősorban a megtorló perek irataira támaszkodva, számos munkatársunk dolgozik ezen a feladaton. Munkájuk nehézségeiről és részleges eredményeiről a jelen Évkönyvben is beszámolnak: Kresalek Gábor a kivégzettek életrajzainak a rekonstrukcióját megnehezítő körülményekről (297–307. p.), Bán Péter a szociológiai elemzés korlátairól és részeredményeiről (77–91. p.) és Eörsi László egy fegyveres felkelő csoport tevékenységének kutatásáról (51–75. p.) Rainer M. János tanulmánya Nagy Imréről (113–146. p.) is érint számos idevágó kutatási problémát. A Standeisky Éva által közreadott sajátlagos forrás – egy ügynökjelentés – és a Horváth Miklós közlésében megjelenő pártdokumentum elemzésének buktatóiról a forrásszövegek bevezetői és jegyzetei adnak ízelítőt (219–225. p. ill. 157–159. p.). Az MTA Jelenkorkutató és Történettudományi Bizottságával együtt részt veszünk a levéltári kutatás új rendjének kialakításában. Jóllehet, bizonyos eddig titkos iratanyagok megnyíltak a kutatók előtt, munkatársaink, sajnos, még mindig újabb és újabb nehézségekbe ütköznek az évtizedeken keresztül elhallgatott valóság feltárásában.

Intézetünk igen fontosnak tartja, hogy a forradalom eseményeit Budapesten, sőt az ismertebb vidéki színtereken túl, országos méretekben feltárja. A levéltári kutatás hangsúllyal fordul a vidék felé; több vidéki rendezvényen vettünk részt, s a jelen Évkönyvben is nem egy vidéki forrásanyag és elemzés jelenik meg. Úgy véljük, ez az „országos” hozzáállás a következő évek munkájának fő iránya kell hogy legyen. Már eddigi kiadványaink (lásd lent) is tükrözték ezt az érdeklődést, de a jövőben, főként a másolatban begyűjtött levéltári anyag felhasználásával és a vidéki kutatók közreműködésével szélesíteni óhajtjuk ezt a kutatási főirányt. 1993 őszére országos tudományos tanácskozást tervezünk az ez irányú munka eddigi eredményeinek és problémáinak megvitatására.

Tekintettel az értelmiség, különösen az írók jelentős részvételére a forradalom előtörténetében és a megtorlás áldozatai között, intézetünk egy másik fontos kutatási területe az 1956-os Petőfi Kör története (lásd fent Hegedűs B. András tanulmányát 39–53. p.), az írók szerepe a forradalomban és az ún. íróperek története. Ebbe az összefüggésbe tartozik egy másik vállalkozásunk is, a forradalom szépirodalmi (és filmbeli) tükrözésének vizsgálata. Az intézet egy munkacsoportja, Pomogáts Bélával együttműködve, megkezdte az erre vonatkozó anyag gyűjtését is. Készült egy, a későbbi munka alapját szolgáló bibliográfia az 1957–58-as évben megjelent, különböző műfajú cikkekről, könyvekről, melyek a forradalom változó, de alapjában negatív értékelését igyekeztek népszerűsíteni. Ennek feldolgozása a következő évek feladata lesz.

KIADVÁNYOK

A már említett kiadványokon túl az intézet maga, illetve másokkal együttműködve számos kiadványban jelentette meg eddigi munkája eredményeit. Az alábbi bibliográfia tartalmazza a legfontosabb címeket. Az OHA munkatársainak írásait, illetve az archívum anyagából készült kiadványokat a 266. oldalon

közöljük. Az 1992. évi Ünnepi Könyvhétre jelent meg az Intézet és a Századvég Kiadó közös '56 sorozatának első két kötete, melyet még ez évben három másik fog követni: a forradalomra emlékező 1982–83. évi kerekasztal beszélgetés anyaga, az 1986-os, még illegálisan szervezett 56-os konferencia előadásainak és vitájának jegyzőkönyve, valamint Várallyay Gyula könyve az 1956-os emigráns diákszervezet történetéről. Terveink között szerepel egy kötet 1956 kelet-európai összefüggéseiről, egy a forradalom nemzetközi politikai kérdéseiről („Budapest–Szuez”) és jó néhány forráskiadvány, részben a Jelenkorkutató Bizottság sorozatában (munkástanácsok, interjú szemelvények, a Petőfi Kör még nem publikált vitáinak jegyzőkönyvei, stb.). Intézetünk belső és külső munkatársainak publikációi és cikkei a Csicskó Mária által összeállított bibliográfiában is szerepelnek.

BIBLIOGRÁFIA

1. AZ INTÉZET SAJÁT ÉS MÁS INTÉZMÉNYEKKEL KÖZÖSEN MEGJELENTETETT KIADVÁNYAI

- 1956 – *A forradalom kronológiája és bibliográfiája*. A kronológiát írta és összeállította: Hegedűs B. András, Kozák Gyula, Litván György és Szabó Miklós, valamint a 3., bővített kiadást: Varga László. A bibliográfiát és a névmutatót összeállította: Csicskó Mária. Századvég Kiadó – Atlanti Kiadó – 1956-os Intézet. Bp. 1990. 182 p. (Harmadik, első legális kiadás.)
- Az 1956-os forradalom*. Reform – Felkelés – Szabadságharc – Megtorlás. Történelmi olvasókönyv középiskolásoknak. Göncz Árpád előszavával. Szerk. Litván György, írták: Bak M. János, Kozák Gyula, Litván György, Rainer M. János. Tankönyvkiadó. Bp. 1991. 220 p.
- Győr-Sopron megyeiek emlékeznek az 1956-os forradalomra*. Zrínyi Kiadó. Bp. 1991. 92 p.
- A Világosság* c. folyóirat 32. évfolyam, 10. sz. Bp. 1991. október. Litván György, Francesco Leoncini, Kresalek Gábor, Bill Lomax, John C. Campbell, Vajda Mihály, Sándor András és Borbándi Gyula cikkei az 1991. júniusi konferencia anyagából. 721–762. p.
- Ungváry Rudolf: *Utána néma csönd*. A miskolci egyetem 1956-os diákszemléjének története. TIB és 1956-os Intézet. Bp. 1991. 243 p.
- A Petőfi-kör vitái hiteles jegyzőkönyvek alapján*. A sorozat főszerkesztője Hegedűs B. András. Szerkesztette, a dokumentumokat összeállította és a jegyzeteket írta: Hegedűs B. András és Rainer M. János.
- I. *Két közgazdasági vita*. Kelenföld–ELTE. Bp. 1989. 207 p.
- II. *Filozófusvita*. Uo. 1989. 127 p.
- III. *Történelemszita*. Uo. 1990. 203 p.
- IV. *Partizántalálkozó – Sajtóvita*. Múzsák. 1956-os Intézet. Bp. 1991. 280 p.
- VI. *Pedagógusvita*. Uo. 1992. 201 p.
- Az Életünk* c. folyóirat különszáma (Lengyel–magyar '56) 1992. 3–4.sz. XXX. évfolyam.
- A vidék forradalma*. (Az 1991. október 22-én Debrecenben rendezett konferencia előadásai.) Szerkesztő: Simon Zoltán. Az 1956-os forradalom történetének Hajdú-Bihar Megyei Kutatócsoportja. Debrecen. 1992. 114 p.
- Szemle*. Válogatás a brüsszeli Nagy Imre Intézet folyóiratából. Szerkesztette: Kozák Gyula. Századvég Kiadó – 1956-os Intézet. Bp. 1992. 390 p.
- Zimándi Pius: *A forradalom éve*. (Krónika 1956-ból) Szerkesztette, a jegyzeteket és az előszót írta: Litván György. Századvég Kiadó – 1956-os Intézet. Bp. 1992. 307 p.

2. AZ INTÉZET MUNKATÁRSAINAK PUBLIKÁCIÓI

Bak M. János

Ideas and Ideals of 1956 in Hungary and Poland: Suggestions for a Comparative Approach. In: *Király Béla-émlékkönyv*. Bp. 1992.

1956 eszméi és eszményei Magyarországon és Lengyelországban. (Javaslatok az összehasonlító kutatás számára.) *Életünk* c. folyóirat különszáma: Lengyel–magyar 56. 1992. 3–4. sz. XXX. évf. 448–454. p.

Békés Csaba

„Felhőborító képmutatás”. Vorosilov marsall ismeretlen távirata II. Erzsébethez 1956-ban. *Magyar Nemzet*, 1991. VII. 1.

Brit követi jelentések a világ különböző országaiból az 1956-os forradalommal kapcsolatos helyi reakciókról. *Holmi*, 1991. 10. sz. 1312–1332. p.

Az 1956-os Forradalom Történetének Dokumentációs és Kutatóintézete. *História*, 1992. 1. sz.

Eörsi László

A „véres csütörtök”. *Századvég*, 1990. 1. sz. 241–251. o.

Angyal István Saját kezű vallomása (Eörsi István előszavával). A szöveget gondozta, a dokumentumokat válogatta, a jegyzeteket készítette, a névmutatót összeállította: Eörsi László. Pesti Szalon Kiadó. Bp. 1991. 211 p.

Egy felkelő kálváriája. *Beszélő*, 1991. V. 4.

Történelmi ténykedések tények nélkül – Király Béla és a Forradalmi Honvédelmi Bizottmány. *Beszélő*, 1992. VI. 2.

Hegedűs B. András

Organisations politiques apartidaires et nouvelles structures politiques en Hongrie. In: *Première rencontre à Paris, Juin 1990*. ICE – Initiative Citoyens en Europe, Compte-rendu des séances des 22 et 23 Juin...

Megalakult az 56-os intézet. Még sok a feltáratlan terület. Nyilatkozat Ujhegyi Katalinnak. *Magyar Hírlap*, 1991. IV. 25.

A forradalmat csak felületesen ismerjük. Nyilatkozat Pogonyi Lajosnak. *Népszabadság*, 1991. IV. 26.

Nyilatkozat az indiai 1956-os iratokról Bak Jánossal együtt Borenich Péternek. *168 óra*, 1991. VII. 2.

Ékszerdobozban pihen. *Magyar Hírlap*, 1991. X. 22.

Történelmi lecke fiúknak, lányoknak. Legenda és valóság. Nyilatkozat Rainer M. Jánossal együtt Ocsovai Gábornak. *168 óra*, 1991.

Poznan–Budapest, 1956. *Életünk* c. folyóirat különszáma: Lengyel–magyar 56. 1992. 3–4. sz. XXX. évf. 374–380. p.

Kenedi János

A halál és a leányka. Századvég Kiadó. Bp. 1992. 407. p.

A hajthatatlan és megalkuvó. In: *Bibó-émlékkönyv*. Századvég Kiadó. Bp. 1992. 194–231. p. Bevezető a Szabó Zoltán-életműsorozathoz. In: *Hazugság nélkül*. II. Héttorony Kiadó. Bp. 1991. 5–11. p.

Szerkesztőként: Szabó Zoltán: *Hazugság nélkül*. I–III. Héttorony Kiadó. Bp. 1991. 1619 p. *Bibó-émlékkönyv*. I–II. Századvég Kiadó. Bp. 1991. 461 p.

Kozák Gyula

[Az OHA anyagaiból készült kiadványait ld. a 266. oldalon, továbbá:]

Elöljáró sorok.

Micske Sándorné Pászty Mária „Élő múlt [Az OHA Életrajzpályázatára beérkezett pályamű közzététele]” c. közleményhez. *Mozgó Világ*, 1992. 5. 57–66. p.

Litván György

Bibó és Mérei. Kommentár az Uchrónia egyik epizódjához. *Confessio*, 1990. 1. sz. 25–27. p.

Életünk a ponyván. (Régi és új 1956-os kiadványok) *Kritika*, 1990. 3. sz. 3–5. p.

Pisti a forradalomban. (Eörsi Istvánról) *Kritika*, 1991. 3. sz.

Kádár János körmenete. *Beszélő*, 1991. V. 4. 16–18. p.

Pervaja lasztocska. *A Híd*, 1992. 1. 6–7. p.

Kié a forradalom? (Rejtő Gábor interjúja) *Magyar Hírlap*, 1992. I. 3.

Az első fecske Moszkvából. (Valerij Muszatov cikkéről) *Magyar Hírlap*, 1992. I. 31.

Mítoszok és valóság 1956 körül. *Magyar Nemzet*, 1992. III. 20.

A Nagy Imre-csoport kialakulása és tevékenysége. *Társadalmi Szemle*, 1992. 6. sz. XLVII. évf. 89–95. p.

Kié 1956? *Világosság*, 1992. 10. sz. 1–3. p.

Jewish Role in Hungarian Communism, Anti-Stalinism and 1956. In: Király Béla *emlékkönyv*. Bp. 1992. 237–242. p.

Molnár Adrienne

Vargabetűk. Adalékok Földvári Rudolf életútjához. *Észak-Magyarország*, 1991. II. 9. 5. p.; II. 11. 3. p.; II. 12. 3. p.; II. 13. 3. p.; II. 14. 3 p.; II. 15. 3. p.

Kik voltak és mit akartak a Borsodi Munkástanács tagjai? In: *A vidék forradalma*. Debrecen. 1992. 59–68. p.

Rainer M. János

Az író helye. Viták a magyar irodalmi sajtóban 1953–1956. Magvető. Bp. 1990. 415. p.

Their Men in Budapest. *New Hungarian Quarterly*, 1991. Summer.

Demokratievorstellungen in der Ungarischen Revolution 1956. *Österreichische Zeitschrift für Geschichtswissenschaften*, 1991. 4. sz. 118–126. p.

A hivatkozás téves. Utólagos lábjegyzet egy harmincöt év előtti vitához. *Magyar Hírlap*, 1991. IV. 27.

Nagy Imre külpolitikája. *Magyar Nemzet*, 1991. VII. 15.

Forradalom-émlékezet és felejtés. *Magyar Narancs*, 1991. X. 23.

Nagy Imre és a hatalmi központ. *Társadalmi Szemle*, 1992. 6. sz. XLVII. évf. 81–88. p.

Budapest és vidék 1956-ban. In: *A vidék forradalma*. Debrecen. 1992. 37–48. p.

Standeisky Éva

Irányított irodalom – Írók lázadása – 1956-os trószövetségi jegyzőkönyvek. MTA Irodalomtudományi Intézet. Bp. 1990.

Politika és vers. In: *A vidék forradalma*. Debrecen. 1992. 101–114. p.

Tischler János

Az 1956-os magyar forradalom a lengyel sajtóban. *Életünk*, 1992. 3–4. sz. 244–252. p.

Fordítóként: Hanna Adamiecka: Láttam Magyarországot. *Életünk*, 1992. 3–4. sz. 253–281. p.

Fordítóként: Marian Bielicki: A magyar forradalom, 1956. *Életünk*, 1992. 3–4. sz. 282–302. p.

Valuch Tibor

Adalékok az 1956-os forradalom Hajdú-Bihar megyei utóvédharcainak történetéhez.

In: *A vidék forradalma*. Debrecen. 1992. 79–90. p.

Kritikusként: Vita közben. (Rainer M. János: *Az író helye*) *Alföld*, 1991. 9. sz. 76–78. p.

